

Kas notiek

bērnu seksuālas izmantošanas prevencijas lauciņā?

Kopsavilkums no "Centrs Dardedze" rīkotās ekspertu padomes 25.02.2025.

TIESLIETU MINISTRIJA

- Sadarbībā ar citām institūcijām un organizācijām sagatavota un 01.03.2025. tiks iesniegta **Lansarotes komitejas Latvijas Faktu lapa** saistībā ar Otrās novērtēšanas kārtas īstenošanas Ziņojumu "Bērnu aizsardzība pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību, ko veicina informācijas un komunikāciju tehnoloģijas".
- Tiek gatavoti grozījumi **Krimināllikumā**, lai oficiāli atbrīvotu no kriminālatbildības bērnus, kuri:
 - uzņem foto vai video, kurā bērns atainojis pats sevi vai citu nepilngadīgo pēc savstarpējas piekrišanas;
 - dalās ar šādu materiālu ar citu nepilngadīgo pēc savstarpējas piekrišanas;
 - glabā šādu materiālu, ja tie pasīvi saņemti no cita nepilngadīgā.
- Drīzumā sūtīs saskaņošanai bērnu seksuālas izmantošanas lietu izskatīšanas **rokasgrāmatu**.

LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA

- Pieņemts Vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanas un apkarošanas plāns 2024.–2029. gadam.
- Tiek izstrādāta jauna MK 2017. gada 12. septembra noteikumu Nr. 545 "Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā" redakcija, lai noteiktu divu līmeņu starpinstitūciju sadarbību.
- Uzsākts darbs ar sociālās rehabilitācijas pakalpojumu ar mērķi pakalpojumu uzlabot un pielāgot bērna vajadzībām.
- Uzsāktas starpinstitūciju diskusijas par to, vai nepieciešams izstrādāt pamatnostādnes bērnu aizsardzībai pret viņu labklājībai **kaitīgu informāciju** un materiāliem, kā arī vai nepieciešams normatīvajā regulējumā definēt terminu "**erotiska rakstura materiāls**", kā arī grāmatu marķēšanu. Līdz šim ir notikušas vairākas starpinstitūciju diskusijas, tiek arī analizēta un ievākta ārvalstu prakse šajos jautājumos.
- 25. novembrī 2024. gadā notika **konferēncē** "Solis pirms: Darbs ar pusaudžiem vardarbības novēršanai", Sīkāka informācija pieejama:

Dardedze

<https://www.lm.gov.lv/lv/konference-solis-pirms-darbs-ar-pusaudziem-vardarbibas-noversanai-25112024>

- Precīzs nākamās konferences datums vēl nav zināms, aptuvenie datumi varētu būt 24.-29. novembris, ietverot gan konferenci, gan meistarklases, kuras plānotas pirms vai pēc. Precīzāka informācija būs zināma vēlāk.
- Konsultējoties ar Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisiju un jomas speciālistiem, nonākts pie lēmuma terminu "grooming" latviskot šādi:
 - **levilināšana** - ilgstošs, mērķtiecīgs un manipulatīvs process klātienē vai tiešsaistē, kurā ievilinātājs pakāpeniski izveido ar bērnu vai jauniešu emocionālu saikni un panāk uzticēšanos ļaunprātīgu mērķu sasniegšanai (tai skaitā seksuālai izmantošanai).

IEKŠLIETU MINISTRIJA

- Izvērtē Bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu plāna 2023.-2024. gadam izpildi.
- Saskaņošanā plāns 2025.-2027. gadam.
- Martā plānots publicēt ikgadējo pārskatu par nepilngadīgo noziedzības stāvokli un noziedzīgos nodarījumus cietušajiem bērniem.

VESELĪBAS MINISTRIJA

- Joprojām plānā aktivizēt **ārstu iesaisti** agrīnā ģimenes un sociālo risku identificēšanā, par ko ārsti ziņotu sociālajiem dienestiem.
- Izstrādāts Mātes un bērna veselības plāns 2025.-2027. gadam.

IZGLĪTĪBAS MINISTRIJA un VALSTS IZGLĪTĪBAS ATTĪSTĪBAS AĢENTŪRA

- 2023., 2024. gadā tika īstenota pedagogu profesionālās **kompetences pilnveide par veselībratību** izglītības iestādes vadītāju vietniekiem un pedagogiem pamatizglītības pakāpē dažādās mācību jomās. Programmā iekļauta tēma par seksuālās un reproduktīvās veselības mācību saturu atbilstoši katrai vecumposma grupai, par veselības uzvedību, veselīgu un drošu vidi (t.sk. dzimumjautājumi). Programma ir pilnveidota un 2025. gadā vislielākais akcents ir par drošību virtuālā vidē, veidojot izpratni par riskiem, ar kuriem var saskarties, ģenerējot un/vai kopīgojot seksuālus attēlus un/vai video par sevi u.tml.
- 2024. gada martā IZM un Latvijas Universitāte (LU) parakstīja vienošanos par profesionālās kompetences pilnveides programmas pedagogiem "**Seksuālā**

Dardedze

izglītošana: starptautiskā pieeja” izstrādi. Programmas saturu pēc IZM iniciatīvas un atbilstoši UNESCO starptautiskajām vadlīnijām gatavo LU mācībspēki, lai pedagogi spētu sniegt skolēniem kvalitatīvu, zinātniski pamatotu un atbilstošu vecumam informāciju par seksuālo un reproduktīvo veselību. 2024. gada 22. oktobrī tika pieņemti grozījumi Ministru kabineta 2018. gada 11. septembra noteikumos Nr. 569 "Noteikumi par pedagogiem nepieciešamo izglītību un profesionālo kvalifikāciju un pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kārtību", nosakot, ka profesionālās kompetences pilnveides programmu "Starptautiskā pieeja: seksuālā izglītošana" pedagogs var apgūt, sākot ar 2025. gada 1. septembri.

BĒRNU AIZSARDZĪBAS CENTRS (BAC) un BĒRNA MĀJA

- 2024. gada beigās BAC Uzticības tālrunis, "Bērna māja" un "Centrs Dardedze" sarīkoja kopīgu **kampaņu** par vecāku sarunu nozīmi bērnu seksuālas izmantošanas prevencijai. Materiāli pieejami šeit: <https://uzticibastalrunis.lv/kampana-saruna-pasarga/>
- Tiek aktīvi veikti izglītojoši pasākumi par BAC izstrādāto algoritmu.
- Vasaras sākumā kopā ar radio "Pieci" plānots aktualizēt pornogrāfijas skatīšanās problēmu.
- Plānots šogad turpināt pārbaudes nometnēs, fokuss uz sporta un militāras ievirzes bērnu un jauniešu nometnēm.
- Plānojas mācības ārpusģimenes aprūpes speciālistiem.
- Kopā ar "Centrs Dardedze" pārstāvjiem tiek pārskatīta bērnu seksuālas uzvedības **luksofora** pieeja, ko plānots pārrunāt arī ar citām institūcijām un organizācijām. Mērķis: veicināt vienotu dažādu jomu profesionāļu reakciju uz noteiktu bērnu uzvedību.

VALSTS POLICIJA

- Turpinās projekta īstenošana, kura ietvaros tiek veidoti **metodiskie materiāli** pirmstiesas izmeklētājiem darbam ar nepilngadīgajiem, kā arī pielāgotas nopratināšanas telpas un tehniskie līdzekļi.

VALSTS PROBĀCIJAS DIENESTS

- Ikgadējā, šogad starptautiska līmeņa **konference** par darbu ar dzimumnoziedzumu veicējiem plānojas kā allaž novembrī.

Dardedze

TIESĪBSARGS

- Turpinās izpēte jautājumā par bērnu nopratināšanā iesaistīto **psihologu kvalifikāciju** – rezultāti gaidāmi šī gada martā.
- Turpinās izpēte par bērnu seksuālas izmantošanas lietu **iztiesāšanas efektivitāti**.

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

- Iesniegts pieteikums **pētījumam** par bērniībā piedzīvotu seksuālo vardarbību: kā pieaugušie cilvēki sadzīvo, pārdzīvo, izdzīvo ar šo pieredzi.

LATVIJAS PAŠVALDĪBU SAVIENĪBA

- Aktīvi notiek darbs pie vienotas **digitālās platformas "DigiSoc"** veidošanas, kas atvieglos datu apmaiņu starp pašvaldību sociālajiem dienestiem, Labklājības ministriju un citiem valsts un pašvaldību partneriem (plānots pabeigt nākamā gada 2. pusē).

PAPARDES ZIEDS

- Zināšanas par savu ķermeni, robežām, privāto-publisko, attiecību veidošanu, prasmi pateikt "nē", piekrišanu mūsu organizācijas ieskatā ir vislabākā prevencija vardarbībai. Līdz ar to biedrība aktīvi turpina darbu, šajās tēmās izglītojot gan "tipiskās attīstības" jauniešus (startējot pašvaldību iepirkumos, rakstot dažādus projektu pieteikumus), gan arī palielinātu uzmanību pievēršot tādai vardarbības riskam īpaši pakļautai sabiedrības grupai kā bērni, jaunieši, **cilvēki ar intelektuālās attīstības traucējumiem**.
- Apzinoties cilvēku ar IAT īpašās vajadzības, ierobežotās iespējas un apstākļus, kur šī grupa nereti tiek pakļauta dubultai stigmatizācijai mūsu sabiedrībā. Līdz ar to, pēdējā gada laikā pastiprinātu uzmanību pievēršam šīs sabiedrības grupas izglītošanai, izglītojošo materiālu par ķermeni, personīgo higiēnu, robežām, drošību izstrādei un pilnveidošanai.
 - Šajā kontekstā 2024. gadā īstenojām [projektu](#), kura ietvaros atjaunojām materiālus vieglajā valdodā "[leva](#)", "[Aleksis](#)", "[leva un Aleksis](#)", (kopā 8000 eksemplāri bezmaksas izplatīšanai), tie pieejami arī digitālā formātā [Latvijas Neredzīgo bibliotēkā](#). Ieskats projektā: [šeit](#).
 - 2024. gada izskaņā uzsākām [projektu](#), kurā veidojam darba lapas (būs mūsu mājaslapā, lejupielādējamas), lai katra ģimene varētu praktiski, individuāli darboties ar šiem jautājumiem savās mājās.

Dardedze

- 2025. gada janvārī uzsākam [projektu](#) (ESF+ un valsts budžeta līdzfinansējums), lai īstenotu izglītojošas nodarbības par šīm tēmām iestāžu klientiem visos 5 Latvijas reģionos.
- Latvijas Neredzīgo biedrība plāno sagatavot materiālus Braila rakstā ar palielināto druku **vājredzīgiem cilvēkiem**. Šo grāmatu izdošanas mērķis ir atbalstīt ģimenes sarunās ar bērniem par ķermeņa pārmaiņām, attiecību veidošanu un vardarbības prevenciju.

CENTRS DARDEDZE

- Plašākā vardarbības prevencijas kontekstā iestājamies par to, lai skaidri **bērnu tiesību aizsardzības (BTA) protokoli** būtu visās vidēs, kurās uzturas bērns (ietverot prevenciju, risku atpazīšanu, ziņošanas kārtību un rīcības shēmu) – dārziņos, skolās, ārpusskolas aktivitātēs un jebkur citur.
- Turpinām strādāt ar bērnu aizsardzības jautājumiem **sporta jomā** – apzinātas problēmas, tiekamies ar lēmumu pieņēmējiem, kā arī palīdzam sporta federācijām un sporta skolām ar bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem, veicot apmācības, vadot lekcijas, kā arī palīdzot izstrādāt BTA protokolus.
- Septembrī rīkosim sabiedrības informēšanas **kampaņu** par Džimbass drošības programmas tēmām, kas būtu jāzina visiem 5–10 gadus veco bērnu vecākiem.